

lucru absolut necesar, deoarece sîntem încredințați că la finele acestui secol se va scrie o nouă istorie a artei coregrafice, după alte criterii decît s-a făcut pînă acum.

- Înainte de a vă pune ultima întrebare, domnule Negry, voi cita din nou un pasaj din Jurnalul lui Petru Comarnescu, din octombrie 1934, care se referă la dumneavoastră: "Recitalul de la Operă, dat de Gabriel, a avut mare succes. Ioana Basarab a făcut costumele, Orchestra simfonică condusă de Rogalski... O sală aleasă, plină pînă la refuz. Succesul cel mare l-a obținut cu Tris-tan, secondat de Alexandrina von Silbernagel. Prefer

Faunul, Floarea nesticăciunii, Simfonia dansului și Oda mîinilor unde mîșcările erau ca de pasăre și au făcut pe mulți să plîngă".

Cum întrevede dansatorul și coregraful novator de atunci, mai ales după această călătorie în Franța, evolu-ția dansului cult românesc?

- Sper că valorile autentice ale coregrafiei românești - căci ele există -, ieșite din unilateritatea oficial susținută a trecutului prin confluentele continentale astăzi posibile, vor putea fi apreciate ca o voce aparte în acest mare flux al lumii coregrafice actuale.

AMURGUL ZEULUI

La 6 ianuarie 1993 se stingea din viață la Paris, victimă a SIDA, Rudolf Noreev, supranumit "zeul dansului". Mezinul și singurul fiu al unei familii cu patru copii, "Rudi" se născuse în 1939 la Ufa, oraș industrial din Urali. "O să vezi, surioară, într-o zi o să ajung un mare dansator, cel mai mare dansator din lume", se pare că ar fi spus, după ce a văzut, la 6 ani, primul spectacol de balet. Și, contrazicînd prorociile sumbre ale tatălui său, militar aspru ("Vei sfîrși alcoolice la 40 de ani!"), s-a ținut de cuvînt. Abia trecuse de 20 de ani și ajunsese solist al faimosului Teatru de Operă și Balet "Kirov" din Leningrad cu al cărui ansamblu face un turneu triumfal la Paris, în 1961. Sărbătorit de întreaga lume artistică a capitalei franceze, îmbătat de succes și fascinat de strălucirea Vestului, Noreev "cutează" să încalce consemnele: lese noaptea din hotel și cutreieră, împreună cu noile sale cunoștințe, străzile, restaurantele, barurile... Nu fără urmări: pe aeroportul Le Bourget, în

timp ce toată trupa așteaptă îmbarcarea în avionul spre Londra, unde avea să continue turneul, lui - singurul - "organizatorii" sovietici îi înmînează un bilet cu destinația Moscova. Explicația: l s-a îmbolnăvit mama... "Nu voi mai dansa niciodată! Or să mă trimită în Siberia!" se plînge Noreev, disperat, unui amic francez venit să-l conducă și care nu știe ce să creadă. "Dacă nu mă salvezi, mă sinucid!" continuă dansatorul, scoînd din buzunar un mic pumnal primit ca amintire. Încă neîncrezător, francezul pleacă și se întoarce însoțit de un polițist căruia Noreev îl sare în brațe strigînd: "Vreau să fiu liber!". Marea cotitură se produsese. Ceea ce nu înseamnă că viața proaspătului transfug va fi prea ușoară. De dragul păstrării bunelor relații cu U.R.S.S., accesul la Opera din Paris îl este oprit. Abia după o serie de peregrinări izbutește să se angajeze la Covent Garden din Londra, sub oblăduirea stelei baletului englez de-atunci, Margot Fonteyn. Cu ea va forma, vreme de cincisprezece ani, cel mai renumit și mai aclamat cuplu din dansul mondial: la premiera din 1965 cu Lacul lebedelor, în coregrafia și regia lui Noreev, cei doi vor fi chemați la rampă, de-a lungul reprezentației, de 89 de ori! După moartea marii balerine, rătăcirile prin lume vor reîncepe. Reușește să pătrundă la Opera din Paris abia în 1983. Aici va rămîne timp de șase ani; vor fi însă ani agitați și nu prea rodnici, bîntuiți de animozități, neînțelegeri, cabale, iar plecarea, în 1989, va fi, de fapt, o ruptură. Nemaiputînd dansa, neputînd, totodată, renunța la contactul viu cu publicul, Noreev încearcă să se "recallfice" ca dirijor. Este însă doar o amăgire, ce va sfîrși, de altfel, peste nu multă vreme. În toamna lui '92, boala se dezlănțuie. Ca un tîrziu gest reparator, Opera din Paris începe în trombă repetițiile la Baiadera - baletul ce-l făcuse faimos pe tînărul bașkir cu 30 de ani în urmă -, acum în versiunea coregrafică, originală, a lui Noreev. "Zeul dansului" urma să apară la final în fața cortinei, într-un fotoliu cu roțile, în mijlocul ansamblului. Proiectata sărbătorire, atît de tristă în fond, n-a mai avut însă loc. Amurgul se grăbise să pogoare...

Reproducem fragmente din ultimul interviu al lui Rudolf Noreev, acordat ziaristei Martine Planells de la săptămînalul parizian "L'Événement du Jeudi" în octombrie anul trecut.

- Ce sfaturi i-ați da unui tînăr dansator?
- I-aș spune: dacă poți trăi fără dans, oprește-te imediat. I-aș spune că trebuie să-și pună în joc întregul trup și întregul suflet. În fine, i-aș sfătui să se lase devorat de rol. (...)
- Dumneavoastră de ce dansați?
- Eu nu pot trăi altfel. Am spus întotdeauna că sînt prizonierul propriului meu talent. Pentru mine a fost o datorie să dezvolt și să cinstesc acest dar pe care l-am primit.
- Prima dată ați intrat într-un teatru la Ufa...
- Aveam șase ani. Mi-aduc aminte de teatrul din Ufa,

Noreev într-o celebră fotografie

a lui Richard Avedon

cu marea lui cortină de catifea roșie. Prolectoarele aruncau lumini verzi, aurii, care alergau pe suprafața ei. Aceste lumini mă fascinau. Era ceva magic. Și apoi, cortina s-a ridicat. Fetele au dansat "Valsul florilor". Descopeream o lume unde era cald. Întrezeam Frumusețea - și n-am mai vrut s-o părăsesc.

- Sînteți necăjit că a trebuit să părăsiți Opera din Paris?
- Da. E o poveste de dragoste care s-a sfîrșit rău. E o trădare. Ca în Baiadera. (...)

- În anturajul dumneavoastră se spune că sînteți un timid.

- E adevărat. Nu mă simt bine decît pe scenă.
- V-ați definit drept un hoț de pași de dans.
- Cînd am sosit în Occident, am vrut să dansez tot, Martha Graham, Paul Taylor, Béjart. Am colindat toată lumea ca să văd cum se dansa și ce se dansa. Sînt și un vinător de coregrafi. Îmi plac americanii. Sînt liberi în creație. Nu sînt oprimați de trecutul european. Jerome Robbins, de pildă, este un tezaur de umor și un inventator de pași.

- Care au fost relațiile dumneavoastră cu Balanchine?
- Este cel mai mare. A știut să combine tradiția Teatrului "Kirov" și modernitatea americană. La începuturile mele în Europa (...), am rugat să mi se facă cunoștință cu el. N-am reușit. Apoi, într-o bună zi, m-am pomenit față în față cu Balanchine. Mi-a spus: "Cînd o să te plictisești să dansezi prinși, vino la mine". Mi-a permis să dansez Apollon pe Broadway. Mi-a făcut, în 1979, o versiune a Burghezului gentilom. Dar eu speram să creeze un balet pentru mine.

- Și Margot Fonteyn?
- Era o mare onoare să dansez cu ea. A durat mai bine de cincisprezece ani. I-am împărtășit tot ceea ce învățasem la "Kirov" în materie de dans. Discutam mult, despre dans și despre toate. Era distinsă și amuzantă. Între noi era tot timpul o partidă de tenis verbală.

- Dacă un dansator vă cere să-l ajutați, o faceți?
- Dacă are talent, da. Dar, pentru ca să existe un schimb, trebuie să existe admirație, dragoste. Am aroganța ultimă de a crede că sînt un mare talent. Aștept ca oamenii să vină spre mine. La Operă (Opera din Paris, n.t.), am așteptat. Dacă dansatorii m-au lubit, nu mi-au spus-o. Iar eu, în adîncul meu, le spuneam: veniți și mîngiați-mi pielea. În cele din urmă, am cumpărat o cățelușă. La început am numit-o Hemi. În grecește, asta înseamnă "jumătate". Dar cum, atunci cînd îl ziceam "Hemi, Hemi" nu răspundea, am sfîrșit prin a-l da numele de Solor (numele protagonistului masculin din Baiadera, n.t.). Solor înseamnă "solid". Femininul a devenit masculin, ce-are a face...

- La sosirea dumneavoastră în Europa, ați scris o autobiografie, apărută în engleză. O să vă scrieți Memoriile?

- Tot timpul cît am dansat, nu m-am gîndit la asta. Acum, că am încetat și că nu mai vreau să alerg în dreapta și-n stînga, de ce nu?

- Ați fost fotografiat de cei mai mari fotografi. Care e poza ce vă emoționează cel mai mult?

- Da, am trecut prin fața obiectivului unor Richard Avedon, Cecil Beaton, Arthur Penn, Edouard Boubat, Cartier-Bresson. La început, eram fermecat. Voiam să știu cum mă percep oamenii. Fotografiiile pe care le prefer? Cele ale unui canadian al cărui nume nu-l cunosc. N-am fost niciodată obsedat de imaginea mea... Dar, spuneți sincer, nu credeți că aș fi putut face mai mult cinema cu mutra asta? Dar nimeni nu vine să te caute, iar eu n-am știut să mă vînd.

- În 1961, în timpul celor 45 de minute în care ați fost lăsat într-o încăpere a aerodromului Le Bourget pentru a alege între U.R.S.S. și Franța, la ce v-ați gîndit?

- La mama, la tata, la partenerile mele, Natalia Dudinskala și Ninel Kurgapkina. Era un moment de mare

tristețe. În literatura rusă, cînd un personaj e în cumpănă și nu știe pe ce drum să apuce, natura are grijă să-l trimită un semn. În camera aceea unde ședeam eu, nici tunetul, nici furtuna nu mi-au venit în ajutor. Eram singur. N-am regretat niciodată că am ales libertatea.

- Și întoarcerea dumneavoastră în U.R.S.S., în 1989?
- N-a fost întoarcerea unui erou. Am dansat Silfida, atîta tot.

- Ați spus că vreți să faceți un film despre viața dumneavoastră în Rusia...

- La-la-la și tra-la-la.
- Canalul englezesc ITV5 v-a consacrat un film...
- E vorba despre un portret; dar sînt idiot: n-am controlat imaginile. Așa încît, la sfîrșit, sînt văzut plonjînd în mare, gol, de pe o stîncă, ceea ce nu era necesar. Aș fi vrut mai ales să se prezinte fragmente din filmul Băiatul și Moartea al lui Roland Petit. Dar astea nu sînt acolo.

- Ați devenit dirijor. Karajan și Bernstein v-au incitat.
- Fără dans, trebuie să supraviețuiești cumva.
- Cel fel de muzică vă place?
- Mahler, Beethoven, Mozart. Îmi place muzica tensionată.

- Nijinski a scris: "Eu sînt Nijinski, cel ce moare dacă nu e iubit". Dumneavoastră ați fost un dansator iubit?

- Am făcut astfel ca oamenii să mă lubească. Acum, nu-mi mai amintesc nimic. La Londra, am citit o versiune netrunchiată a Jurnalului lui Nijinski și am găsit acolo un om care suferă.

- Sînteți văzut purtînd mereu o caschetă sau o șapcă...
- Fără pălărie, răcesc. Încep imediat să tușesc. Așa că mă apăr...

Prezentare și traducere ANCA BUCURESCU

